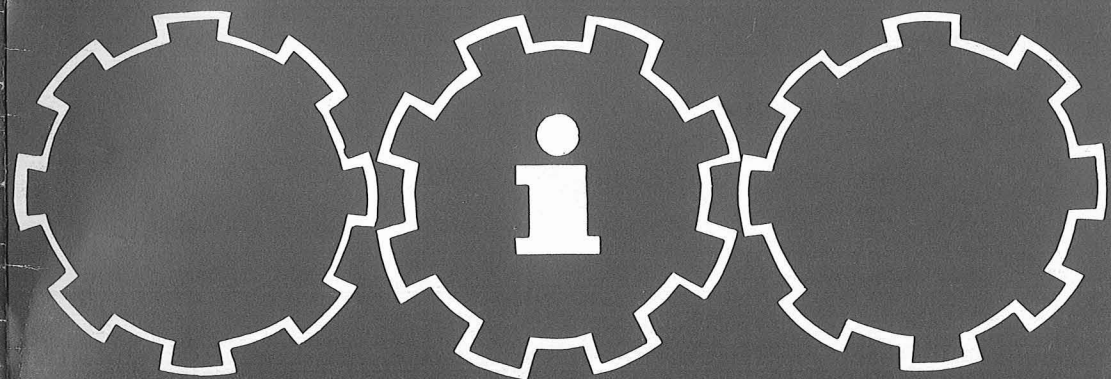

terminfo

Termineuvonnasta termipalveluksi

terminfo

3 1986

1986—09—30

Tekniikan Sanastokeskus ry:n tiedotuslehti
Toimittanut Anja Malm-Virta
Liisankatu 16 D, 1. krs, 00170 Helsinki
Puhelin (90) 669 529
Ilmestyy 4 kertaa vuodessa
Lehden aineisto on vapaasti käytettävissä,
mutta lähteen mainitseminen on toivottavaa.

SISÄLLYS

Termipalvelun uudet linjat	1
Puhelinneuvonnan historiikki	4
Nämähän ne termineuvojan päivän tekee...	6
TSK:n vaalikokous	6
Kesätytön kokemuksia	7
Uusi minisanasto	7
Puhelinnumerosanasto	8
Terminologian sanasto on valmis	13
TNC-päivä Tukholmassa	15
Sanastonteon salakuoppia	16
Kielikellon kootut	17
Energiasanaston satoa	18
Voi meitä raukkoja!	19
Sammandrag	20

Termipalvelun uudet linjat

Tekniikan Sanastokeskuksen palveluista tunnetuin, termineuvonta, muuttuu. Uutta palvelujärjestelmää käytetään koemielessä ainakin tämän syksyn ajan.

Tiedonhakupyynnöt otetaan termipalveluun kuten ennenkin. Kysymys voi siis koskea esimerkiksi termin oikeellisuutta, vieraskielistä vastinetta tai käsitteen määritelmää, vieraskielisen termin suomenkielistä vastinetta, lyhennettä, kemiallista kaavaa tai suureen tunnusta. Kysymykset vaihtelevat nykyisin erittäin paljon ja edustavat käytännössä kaikkia tekniikan osa-alueita. Monet kyselyt koskevat myös taloutteen, hallintoon tai juridiikkaan liittyviä termejä. Kaikkiin tiedusteluihin yritetään vastata saman päivän aikana, mutta aina tämä ei ole mahdollista.

Termineuvonnan eli termipalvelun, kuten nyt mieluummin sanotaan, uudistuksen taustalla on nykyisen puhelinpalvelun riittämättömyys auttaa edes tyydyttävällä tavalla termikysyjä. Uusi järjestelmä kaksinkertaistaa kysymysten vastaanottoajan kolmesta tunnista kuuteen tuntiin, mutta vähentää kaikille tarkoitettua ilmaisipalvelua tunnilla. Sen sijaan uudistus lisää TSK:n jäsenyhteisöjen palvelua ja tarjoaa maksullista termipalvelua niille, joilla ei ole aikaa jonottaa.

Perinteinen ilmainen termipalvelu, vihreä linja, palvelee jatkossa edelleen vanhasta neuvontanumerosta, (90) 179 161, mutta hiukan lyhyemmän aikaa kuin ennen, vain 9—11. Tässä numerossa otetaan vastaan kysymyksiä kaikilta apua tarvitsevilta.

Osana uudistunutta termipalvelua TSK ottaa käyttöön uuden puhelinnumeron (90) 637 033. Tämä uusi, punainen linja on tarkoitettu ensisijaisesti jäsenille, ja se palvelee 10—14. Numero on ilmainen ainoastaan jäsenille. Muille kysyjille termipalvelua annetaan punaiselta linjalta maksullisena palveluna. Maksulliseen palveluun voi siis soittaa, jos on niin kiireellistä tai tärkeätä asiaa, ettei ole aikaa jonottaa ilmaisneuvonnassa.

Toimiston puhelin (90) 669 529, valkoinen linja, vastaa kaikkiin muihin kuin termikysymyksiin ja palvelee kaikissa TSK:n toimintaan liittyvissä asioissa 8—16.15. Tältä linjalta ei saa termipalvelua.

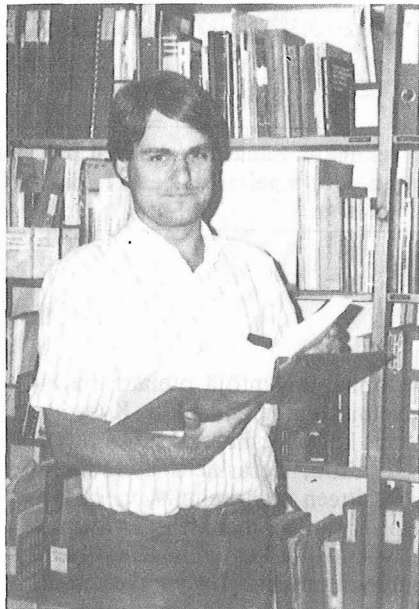
Edellä mainittujen palvelujen lisäksi TSK avaa myöhemmin syksyllä osana maksullista palvelua termi-

pankkinsa yhteyteen ns. postilaatikon. Tänne kysyjä voi omalta päätteeltään lähettää esimerkiksi sellaisia kysymyksiä, jotka vaativat pitempiä selvityksiä tai joille voidaan antaa pitkä vastausaika. Vastaukset näihin kysymyksiin annetaan tietokonepostina, kirjeitse tai puhelimitse kysyjän toiveiden mukaan. Lisätietoja tästä palvelumuodosta ja sen veloituseriaahteista annetaan kun se käynnistyy.

Nyt punaisella linjalla uutena palvelumuotona aloitettavan maksullisen palvelun veloituseriaahteet ovat seuraavat. Kysymyksestä veloitetaan perusmaksuna 50 mk. Perusmaksu on aina sama riippumatta kysyjästä tai kysymyksestä, ja siihen sisältyy 15 minuutin etsimisaika. Mikäli vastausta ei tässä ajassa saada selville, veloitus on tämän jälkeen 350 mk tunnilta. Erittäin kiireellisistä tiedonhauista, joissa kysyjä haluaa vastauksen heti, veloitetaan lisäksi 50 mk lyhyestä hausta ja 300 mk pitkästä hausta.

Erityisesti maksullista termipalvelua ajatellen on ehkä syytä huomauttaa, että tiedonhakuun käytettävä aika ei välttämättä ole verrannollinen vastaukseen. Jos vastausta johonkin kysymykseen ei löydy pitkästä hausta huolimatta, tämä voi olla yhtä arvokas tieto kysyjälle kuin ”varma” termivastine tai sivun mittainen selvitys. ”Ei ole” -vastaus ei siis ole merkityksetön — tai ilmainen.

Termipalvelussa, sekä ilmais- että maksupalvelussa, vastauksia kysymyksiin etsitään pääasiassa TSK:n

omasta kirjastosta. Myös TSK:n vuosien varrella laajaksi kasvanutta konsulttiverkostoa sekä muita kotimaisia yhteyksiä voidaan hyödyntää etsintätyössä. Ulkomaisia yhteistyöjärjestöjä, kuten sanastokeskuksia ja termipankkeja, voidaan luonnollisesti myös käyttää hyväksi, mutta näin toimitaan ainoastaan maksupalvelutehtävissä asiakkaan omasta pyynnöstä, ja tällaisesta hausta koituvat kustannukset asiakas maksaa aina. Myös TSK:n jäsenet maksavat ulkomaisen tiedonhaun kulut.

Peter Nordqvist

TSK:n PALVELULINJAT

VIHREÄ LINJA (90) 179 161 9—11
Ilmainen termipalvelu

PUNAINEN LINJA (90) 637 033 10—14
Jäsenten termipalvelu
Maksullinen termipalvelu

VALKOINEN LINJA (90) 669 529 8—16.15
Toimisto
— ei termipalvelua

Myöhemmin avataan

PÄÄTELINJA

Maksullinen palvelu
Kysymykset tietokonepostina

Puhelinneuvonnan historiikki

Kun Tekniikan Sanastokeskus sai vuoden 1976 alussa ensimmäisen työntekijänsä, aloitettiin myös vähitellen termineuvontaa. Aluksi neuvonta oli satunnaista: neuvoja annettiin, milloin joku sattui kysymään. Mutta vaikka neuvonnasta ei mitenkään ilmoitettu, kysymyksiä alkoi tulla yhä runsaammin.

Alussa ei osattu odottaa näin suurta kyselyjen määrää, mutta kun Sanastokeskuksen olemassaolo tuli tunnetuksi, kyselyjen määräkin kasvoi. Puhelinneuvonnan tarve oli ilmeinen. Vastaavaa tekniikan termien neuvontaa ei ollut missään järjestetty, ja kun kielitoimiston, silloisen Nykysuomen laitoksen, suomen

kielen neuvonta oli jo saanut vankan jalansijan sekä kielen ammattilaisten että tavallisten kielenkäyttäjien keskuudessa ja näin ollen puhelinneuvonnan käyttäminen oli tuttua, huomattiin jo varhain, että neuvonnan tarve ylitti huomattavasti Sanastokeskuksen mahdollisuudet.

Neuvonta lähti liikkeelle melkein tyhjästä: Sanastokeskuksella oli vain yksi työntekijä, puolipäiväinen kielikoulutuksen saanut tutkija, joka muun työn ohessa hoiti neuvontaa, eli otti vastaan kysymyksiä ja yritti etsiä niihin vastauksia. Lähdeaineistoa ei aluksi ollut lainkaan. Mutta vaikka palvelu ei ensi alkuun ollut kovin nopeata, oltiin siihen kuitenkin ilmeisesti tyytyväisiä, sillä soittojen määrä vain lisääntyi.

Sanastokeskuksen toimintalinjoja suunniteltaessa ja toimistoa kehitettäessä oli myös termineuvontaa ryhdyttävä kehittämään. Kun vuoden 1978 maaliskuussa Sanastokeskus sai päätoimisen johtajan, diplomi-insinöörin, neuvontatilannekin helpottui. Toimistoon hankittiin toinen puhelinnumero, puhelin ja puhelinvastaaja ja tuttu 179 161 rauhoitettiin vain termineuvontaan. Tässä ns. vihreässä puhelimesta annettiin aluksi neuvontaa neljä tuntia päivässä, klo 10—14. Muuna aikana puhelinvastaaja ilmoitti neuvonta-ajat.

Aluksi neuvonnan tarkoituksena oli antaa neuvoja suomen- ja ruot-

sinkielisten tekniikan termien käytöstä ja oikeakielisyydestä. Pian huomattiin, että se tieto, mitä eniten kaivattiin, oli termien erikieliset vastineet joko suomesta ruotsiin tai päinvastoin tai vieraista kielistä kotimaisiin kieliin tai kotimaisista kielistä vieraisiin kieliin. Vuoden 1980 alkuun mennessä kyselyjä oli jo tullut useita satoja. Siksi haluttiin selvittää tarkasti, kuinka paljon kyselyjä tulee, kuinka paljon aikaa niiden selvittämiseen kuluu, minkä tyyppisiä kysymyksiä tulee ja mitä kieliä kysytään.

Kyselyt oli tähänkin mennessä kirjattu muistiin, mutta elokuussa 1979 otettiin käyttöön kyselylomake, jossa on tilaa mm. kysyjän nimelle, toimipaikalle, kysymykselle ja vastaukselle sekä vastauksen lähteelle. Kyselyissä kaivattiin eniten termien erikielisiä vastineita ja vain noin 15 % koski muuta asiaa, esim. termin merkitystä, oikeinkirjoitusta, hyväksyttävyyttä tai käyttöä jollakin muulla tekniikan alalla. Jonkun verran on jatkuvasti kysytty tietoja tekniikan alojen sanastoista ja sanastohankkeista.

Kirjastoa kartutetaan pääasiassa suomen- ja ruotsinkielisillä tekniikan sanastoilla ja sanakirjoilla, mutta alusta alkaen ja varsinkin edellä mainitun, vuonna 1980 tehdyn tutkimuksen perusteella huomattiin myös muunkielisen aineiston tarve. Vuosien varrella kirjastoon on hankittu mittava kokoelma eri alojen sanastoja ja sanakirjoja, ja nykyisin pystymme jo hyvin auttamaan kotimaisten kielten lisäksi englannin,

saksan ja ranskan tarvitsijoita, ja jonkun verran voimme auttaa harvinaisempien kielten tarvitsijoita.

Alusta alkaen oli selvää, että vastauksia ei läheskään aina löydy valmiista sanastoista. Oli ryhdyttävä hankkimaan myös muunlaisia lähteitä: esitteitä, standardeja, käsikirjoituksia ym. Myös tietosanakirjoja, käsikirjoja ja hakemistoja ym. on kirjastossa. Lisäksi koko ajan toimistoon on tullut koko joukko tekniikan eri alojen aikakauslehtiä.

TSK:n omista lähteistä ei aina löydy vastausta, joten jo varhain alettiin etsiä eri alojen asiantuntijoita, jotka ovat valmiita pohtimaan termiongelmia. Jo vuosia TSK:lla on ollut monia uskollisia asiantuntijoita, jotka yhä uudelleen ovat valmiita auttamaan.

Vuonna 1981 Sanastokeskuksen henkilökunta lisääntyi ruotsinkielisellä tutkijalla, mikä helpotti neuvontaakin. Kuitenkin kysymykset veivät yhä suuremman osan henkilökunnan ajasta, joten neuvonta-aika oli rajattava kolmeen tuntiin.

Ensimmäinen kysymys vuoden 1976 alussa koski delfoitekniikan oikeinkirjoitusta ja yksi viime aikojen suosikkikysymys on koskenut JOT:ia ja sen erikielisiä vastineita. Mielenkiintoisimpia kysymyksiä on esitelty vuosien varrella tämän lehden palstoilla.

Tarkoituksena on tallettaa yleistä mielenkiintoa herättävät kysymykset termipankkiin, josta ne ovat nopeasti löydettävissä.

Elisa Stenvall

Nämähän ne termineuvojan päivän tekee...

Meiltä kysytään usein, mitä me oikein teemme silloin, kun emme vastaa puhelimeen ja miksi emme voi ottaa vastaan kysymyksiä koko päivän. Seuraavassa vastauksena tähän pieni otanta esimerkkejä selvityksistä, jotka pitävät meidät varattuina myös silloin kun emme ota vastaan uusia kysymyksiä. Mitä Te hyvät Terminfon lukijat itse vastaisitte seuraaviin kysymyksiin? Jos vastaus tuntuu aivan itsestään selvältä, kannattaa ehkä miettiä, mihin koira on haudattu. Vastaukset ovat luvassa lehtemme seuraavassa numerossa.

1. "Mitä on poikkitieteellinen englanniksi? Kai sille pitää jotain olla kun se on niin yleinen."
2. "Kun taivutetaan englanninkielistä sanaa benefit, niin kirjoitetaanko se benefiting vai benefiting?"
3. "Mikä on rasterointi-sanana vastine englanniksi?"
4. "Olisiko parempia ilmaisuja suomen kielessä kuin matala teknologia ja korkea teknologia?"
5. "Mitä vastinetta pitäisi suomeksi käyttää ruotsinkielisestä termistä fönsterbröstning? Se on seinän se osa, jonka yläpuolella on aukko."
6. "Mikä se on se sellainen teline, josta voi nähdä jonkun tapahtuman etenemisen kun tehdään fil-

miä? Englantilaiset sanoo TV-storyboard."

7. "Mitä voisi olla englanniksi tienrakennusta käsittelevässä tekstissä esiintyvä termi polanne?"
8. "Mitä on kuusiokolouppokantaruuvi ruotsiksi?"
9. "Tekstissä esiintyy datorstödd konstruktion ja datorstödd tillverkning. Mitä se on suomeksi?"
10. "Mitä tarkoittaa lyhenne SETELI?"

PN

TSK:n vaalikokous

Tekniikan Sanastokeskus ry:n vaalikokous pidetään perjantaina 24. lokakuuta klo 14.00. Kokouspaikkana on Marttahotelli, Uudenmaankatu 24. Kokoukseen ovat kaikki kiinnostuneet tervetulleita, äänioikeus on jäsenyhteisöjen valtuuttamilla edustajilla.

Varsinaisten kokousasioiden jälkeen FT Krista Varantola Turun yliopistosta puhuu aiheesta Ammatti-kieli ja yleiskieli.

Kesätyön kokemuksia

Astuin Liisankatu kuudentoista sisäpihalle. Alkoi ensimmäinen työpäiväni TSK:ssa. Ilmoitustaululla oli pitkä lista ”töitä Riikalle”, kuin pisteenä i:n päälle, myös varaston siivousta. Se tosin on kyllä vieläkin tekemättä . . .

Minulle annettiin aikaa katsella ympärilleni. Oli orpo olo. Harhailin pitkin ja poikin Sanastokeskuksen tiloja. Olenko tiellä? Enkö voisi ruveta jo hommiin?

Aloitin standardien arkistoinnista. Siinä hommassa tuli kerrattua numerot 1:stä 8000:een. Samana päivänä pääsin tutustumaan kopiokoneeseen, joka oli persoonallisuus. Sitä konetta sai sananmukaisesti rutistella ja puristella, kun se sille päälle sattui. Opin siis kopioimaan.

Persoonallisuus oli tietokone Elliin. Päätettiin, että saisin syöttää Elliin sähkötekniikan sanastoa. Se tuli olemaan päätehtäväni. Opin jonkinmoisen kymmensormijärjestelmän ilman kolmea sormeaa, kun pääsin ensin piiloon harjoitteluun. Kaksi kertaa onnistuin kahdentamaan kaiken kirjoittamani, eikä kukaan vielä kukaan tiedä miksi. Niin kuulemma kaikille muillekin on tapahtunut?

Kesätyö Sanastokeskuksessa on ollut mukavaa. Koskaan ei ole ollut työn puutetta. Tehtäväni ovat olleet monipuolisia, postimerkkien nuolemisesta päätteellä kirjoittamiseen. Olisinko voinut löytää mukavampaa kesätyöpaikkaa? Kiitos!

Riikka Huttunen

Uusi minisanasto

Tšernobylin huhtikuinen ydinturma vaikutti myös Sanastokeskuksen puhelinneuvontaan. Ydintekniikkaa koskevia kysymyksiä tuli tavallista enemmän ja lehdissä esiintyneet ja edelleen esiintyvät erilaiset säteilyarvot, suureet ja yksiköt ovat selvästikin hämmentäneet ihmisiä.

Terminfossa 1/86 oli artikkeli ja minisanasto, joissa selviteltiin onnet-

tomuuden yhteydessä esiin tulleita käsitteitä. Näistä on nyt julkaistu erillinen minisanasto *Ydinsanoja — Kärntekniska ord.* Mini sisältää alkuperäisen aineiston lisäksi artikkelin ruotsinnoksen sekä taulukot mielenkiintoisista säteilyarvoista.

Minisanastoa saa Tekniikan Sanastokeskuksesta hintaan 25 mk + postikulut, p. (90) 669 529, sekä Suomen Standardisoimisliitosta.

Puhelinnumerosanasto

Puhelinnumero on yksinkertainen asia millä kielellä tahansa. Vai onko? Kuka tietää mitä on suuntanumero tai alanumero espanjaksi? Entä mitä tarkoittaa kansallinen merkitsevä numero?

Puhelinnumerolla tarkoitetaan koko sitä monimutkaisten numerosarjojen yhdistelmää, jolla voimme saada puhelinverkon välittämään viestimme vaikka Timbuktuun. Tavallisessa puhemielessä nimitämme *puhelinnumerosi* sitä numerosarjaa, jota sellaisenaan käytetään paikallispuhelun ottamiseen; sen täsmällinen nimi ammattikielessä on *tilaajanumero*.

Vaikka puhelinnumeroista onkin sovittu kansainvälisesti, numerointijärjestelmät poikkeavat eri maissa toisistaan. Laajoissa maissa ei pelkkä jako verkkoryhmiin riitä, vaan ne on jouduttu jakamaan monenlaisiin vyöhykkeisiin. Pieni maa voi puolestaan olla yhtä ainoata numerointialuetta ilman ainoatakaan verkkoryhmää. Siksi esimerkiksi sellaisille termeille kuin suomen *suuntanumero* on mahdollon antaa täsmällisiä vastineita. Muissa maissa ei yleensä käytetäkään meidän suuntanumeroamme vastaavaa termiä, vaan ilmoitetaan erikseen *kaukotunnus* (Suomessa *suuntanumero* on 9) ja sen jälkeen meidän verkkoryhmäämme vastaavan alueen numero (esim. Helsingin 0 tai Turun 21).

Toinen vaikea käännettävä on *oikokumero* eli oikeammin *oikoliiken-*

teen suuntanumero, joka Suomen puhelinverkossa merkitsee mahdollisuutta soittaa lähekkäisten verkkoryhmien välinen puhelu erityisen suuntanumeron avulla ilman kaukopuhelumaksua. Erityistä suuntanumeroa käytetään myös soitettaessa automaattiseen autopuhelinverkkoon, mm. NMT-verkkoon.

Tässä sanastossa käsitellään puhelinnumeroita Suomen puhelinverkon kannalta.

Seija Suonuuti

1. alanumero, vaihteen alaliittymän numero

sv anknytningsnummer n
en extension number
de Nebenstellenrufnummer f
fr numéro m de poste supplémentaire
es número de extensión
ru добавочный номер

automaattisen puhelinvaihteen alaliittymän yksilöivä numerosarja

Puhelinvaihe on yrityksen tai yhteisön käytössä oleva puhelinkeskus.

2.

kansainvälinen numero

sv internationellt nummer n

en international number

de

fr numéro m international

es número internacional

ru международный номер

numerosarja, joka käsittää *maan-*
numeron ja *kansallisen merkitsevän*
numeron

3.

kansallinen merkitsevä numero

sv nationellt signifikant nummer n

en national significant number

de nationale Rufnummer f

fr numéro m national significatif

es número nacional significativo

ru национальный значимый номер

numerosarja, joka käsittää *verkko-*
ryhmän numeron ja *tilaajanumeron*
Kotimaanliikenteen numeroon
verrattuna kansallisesta merkitse-
västä numerosta puuttuu ainoas-
taan kotimaanliikenteessä käytet-
tävä *kaukotunnus*.

4.

kaukotunnus

sv fjärrprefix n, riksprefix n

en trunk prefix

de

fr préfixe m interurbain

es prefijo interurbano

ru междугородный префикс

tunnus, jolla puhelu ohjautuu kau-
koliikenteeseen

Kaukotunnusta ei tarvita ulko-
maanliikenteessä. Suomessa kau-
kotunnus on 9.

5.

**kotimaanliikenteen numero, kansal-
linen numero**

sv nationellt nummer n

en national number

de

fr numéro m national

es número nacional

ru национальный номер

numerosarja, joka käsittää *suunta-*
numeron ja *tilaajanumeron*

Kansainvälisesti käytetään yleensä
käsitettä *kansallinen merkitsevä*
numero.

6.

maannumero

sv landsnummer n, landskod

en country code

de Landeskennzahl f

fr indicatif m de pays

es indicativo de pais

ru код страны

maan tunnus puhelinliikenteessä

7.

ohivalintanumero

sv direktvalsnummer n, direktnum-
mer n; icke: genomvalsnummer

n

en in-diallig number

de

fr

es

ru

numerosarja, jolla saadaan yhteys yleisestä puhelinverkosta suoraan vaihteen alaliittymään

8.
oikoliikenteen suuntanumero; myös:
oikonumero
sv tvärtrafiksräktnummer n

suuntanumero, jota käytettäessä kahden verkkoryhmän välisessä puhelussa ei peritä kaukopuhelumaksua

Oikoliikenne on Suomen puhelinverkkoon liittyvä käsite.

9.
suuntanumero
sv riktnummer n
en area code
de Kennzahl f, Vorwählnummer f
fr indicatif m de zone
es distintivo de zona
ru междугородный индекс

numerosarja, joka muodostuu *kaukotunnuksesta* ja *verkkoryhmän numerosta*

Esimerkki: 921.

10.
tilaajanumero, **luettelonumero**; arki-
käytössä myös: **puhelinnumero**
sv abonnentnummer n; i vardags-
språk även: telefonnummer n
en subscriber number, directory
number
de Teilnehmernummer f
fr numéro d'abonné
es número de abonado
ru абонентский номер

puhelinliittymän tunnuksiksi annettu numerosarja

11.
ulkomaanliikenteen numero

sv utlandsnummer n
en international number
de
fr
es
ru международный номер

numerosarja, joka käsittää *ulkomaanliikenteen tunnuksen*, *maannumeron* ja *kansallisen merkitsevän numeron*

Kansainvälisen liikenteen yhteydessä käytetään yleensä käsitettä *kansainvälinen numero*.

12.
ulkomaanliikenteen tunnus
sv utlandsprefix n
en international prefix
de internationale Zugangszahl f,
Kennzahl f für Auslandsverkehr
fr prefixé m international
es prefijo internacional
ru международный префикс

tunnus, jolla puhelu ohjautuu ulkomaanliikenteeseen

Suomessa ulkomaanliikenteen tunnus on 990.

13.
verkkoryhmän numero
sv nätgruppsnummer n, rikskod,
interurbankod
en trunk code
de nationale Kennzahl f, Ortsnetz-
kennzahl f

fr indicatif m interurbain
 es indicativo interurbano
 ru междугородный код

verkkoryhmän tunnus puhelinliikenteessä

Sanasto perustuu Telenokia Oy:n sisäisellä terminologian kurssilla tehtyyn harjoitustyöhön. Sanaston laatijat ovat ajatelleet kohderyhmäseen suomalaisen hotellin puhelunvälittäjän, joka joutuu neuvomaan turisteja.

Ulkomaanliikenteen numero esimerkiksi Suomesta Ruotsiin näyttää seuraavalta:

ulkomaanliikenteen numero			
ulkomaanliikenteen tunnus	kansainvälinen numero		
	maannumero	kansallinen merkitsevä numero	
		verkkoryhmän numero	tilaajanumero
990 -	46 -	8 -	123 456

Kotimaanliikenteen numero muodostuu seuraavasti:

kotimaanliikenteen numero		
suuntanumero		tilaajanumero
kaukotunnus	verkkoryhmän numero	
9 -	16 -	123 456

Lähteet:

Puhelinverkkojen rakennemääräykset. Valtion painatuskeskus, Helsinki 1979.

Föreskrifter för byggande av teleföretag, Statens tryckericentral, Helsingfors 1979.

Puhelimenkäyttäjän sanasto. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ym. Helsinki 1985.

The International Telegraph and Telephone Consultative Committee, CCITT. (Kansainvälinen neuvoyhtymä). Red book, recommendation E.160 ja E.123. Orange book, re-

commendation E.160, venäjänkielinen laitos.

Provisional Glossary of Telecommunications Terms. International Telecommunication Union, ITU.

Helsingin puhelinluettelo.

Telenokia Oy:n termipankki.

Lyhenteet:

sv ruotsi

en englanti

de saksa

fr ranska

es espanja

ru venäjä

f feminiini

m maskuliini

n neutri (ruotsin

ett-suku)

Kansainvälisen neuvoyhtymän lennätin- ja puhelinkomitean CCITT:n mukaan puhelinnumerot suositellaan kirjoitettavaksi seuraavasti.

Esimerkiksi käyntikorteissa:

Telephone $\frac{\text{National}}{\text{International}}$ $\frac{(90) 669 529}{+ 358 0 669 529}$

Alanumero merkitään seuraavasti:

Telephone $\frac{\text{National}}{\text{International}}$ $\frac{(90) 123 01}{+ 358 0 123 01}$ ext. 325

tai: (90) 123 01 alanro 325

(90) 123 01 ext. 325

Vaihtoehtoiset numerot erotetaan vinoviivalla:

(90) 669 529/637 033/179 161

Terminologian sanasto on valmis

Terminologia, oppi käsitteistä, termeistä ja niiden suhteista, sekä terminologian teoriaa soveltava sanastotyö on Suomessa vielä nuorta. Terminologian sanaston tavoitteena onkin paitsi vakiinnuttaa sanastotyön termistöä myös innostaa lukijaa perehtymään alan periaatteisiin ja työmenetelmiin.

Sanastossa on ne keskeiset terminologian termit, joita tarvitaan järjestelmällisessä sanastotyössä. Useimmat niistä esiintyvät myös pian valmistuvassa *Sanastotyön käsikirjassa*, joka tarjoaa runsaasti esimerkkejä termien ja niiden kuvaamien käsitteiden soveltamisesta.

Kieli on väline, jonka avulla toisaalta jäsenämme ympäröivää maailmaa, toisaalta välitämme ja vastaanotamme viestejä. Yleiskielen rinnalle on kehittynyt erikoiskieliä, jotka poikkeavat yleiskielestä ennen kaikkea sanastoltaan. Esimerkiksi tieteen ja tekniikan eri osa-alueilla viestin välittyminen täsmällisesti ja yksiselitteisesti on ehdottoman tärkeää, ja tämä asettaa suuret vaatimukset erikoisalan kielelle. Kuitenkin erikoiskieli on usein lauserakenteeltaan monimutkaista ja raskasta ja termistöltään epäjohdonmukaista. Erikoiskieli tarvitsee huoltoa, jotta häiriötön viestintä onnistuisi.

Kiinnostus erikoiskielen huoltamiseen alkoi jo viime vuosisadan puolella. Ensimmäiset yritykset termistön tieteelliseksi tutkimiseksi teki 1930-luvulla wieniläinen tekniikan tohtori ja professori Eugen *Wüster*, ja häntä voidaan pitää myös terminologian teorian alullepanijana. Huomattavaa terminologian tutki-

musta on nykyään Itävallan lisäksi mm. Tšekkoslovakiassa ja Neuvostoliitossa sekä erityisesti Quebecissä Kanadassa. Pohjoismaista on mainittava Kööpenhaminan kauppakorkeakoulun terminologiaryhmä. Suomessa terminologian tutkimusta ja opetusta on Vaasan korkeakoulussa ja kääntäjänkoulutuslaitoksissa. Tekniikan Sanastokeskus puolestaan on keskittynyt sanastotyöhön ja erikoiskielen huoltoon.

Sanakirjatyö tarkastelee sanoja ja sanaryhmiä ja tulkitsee käsitteen sanan merkitykseksi. Terminologia ja systemaattinen sanastotyö tarkastelevat asioita toisesta näkökulmasta: niiden lähtökohtana on käsite ja sen analysointi, termi on käsitteen yhteisesti sovittu nimi, eräänlainen sopimus.

Terminologian sanasto pyrkii palvelemaan nimenomaan käytännön sanastotyötä. Termitietueiden järjestys sanastossa on systemaattinen, termit löytyvät suomen, ruotsin, nor-

jan, englannin ja saksan kielellä, määritelmäkielet ovat suomi ja ruotsi. Sanaston alussa on luku terminologiasta, jossa tiiviisti esitetään terminologian teorian keskeiset periaatteet. Laajempi, terminologian teoriaan, tutkimukseen ja opetukseen soveltuva sanasto on suunnitteilla pohjoismaisena yhteishankkeena.

Terminologian sanaston on laatinut työryhmä, johon ovat eri vaiheissa kuuluneet Christer Laurén, Risto Haarala, Egil Nicklin, Peter Nordqvist, ja Heidi Suonuuti.

Tiedustelut: Tekniikan Sanastokeskus (90) 669 529 ja Suomen Standardisoimisliitto.

Näytteitä sanaston aineistosta:

polysemia

sv polysemi
no polysemi
en polysemy
de Polysemie f

merkityssuhde, jossa *nimitystä* vastaa kaksi tai useampia *käsitteitä*, joilla on yhteisiä *olennaispiirteitä*

Esimerkki: kruunu (kuninkaan), kruunu (raha) ja kruunu (kattovälisin).

betydelsrelation där *benämningen* motsvaras av två eller flera *begrepp* som har ett eller flera gemensamma *väsentliga kännetecken*

Exempel: krona (trädet, kungens, pengar).

homonymia

sv homonymi
no homonymi
en homonymy
de Homonymie f

merkityssuhde, jossa *nimitystä* vastaa kaksi tai useampia *käsitteitä*, joilla ei ole yhteisiä *olennaispiirteitä*

Esimerkki: kurkku (ruumiinosa), kurkku (vihannes).

betydelsrelation där *benämningen* motsvaras av två eller flera *begrepp* som saknar gemensamma *väsentliga kännetecken*

Exempel: ask (träd), ask (liten låda).

kähmivä määritelmä, elliptinen määritelmä

sv elliptisk definition, ockupationsdefinition
no elliptisk definisjon
en elliptic definition
de elliptische Definition f

määritelmä, joka rajaa *yhteiskäsitteen* vain yhden alan *ominaiskäsitteeksi*

Esimerkki:

puhdistus
lian ja pieneliöiden poistaminen
kalusteiden pinnoilta.

definition som behandlar ett *fackövergripande begrepp* som ett enda fackområdes *specifika begrepp*

Exempel:

rengöring
avlägsnande av smuts och mikrober från möbelytor.

terminologia

sv terminologi

no terminologi

en science of terminology

de allgemeine Terminologielehre f,
Terminologie f

tieteenala, joka tutkii *erikoiskielten käsitteitä ja termejä*

forskningsgren som undersöker *begrepps- och termbildning* inom *fackspråk*.

termistö; ei: terminologia

sv terminologi, termsamling

no terminologi

en terminology

de Terminologie f, Fachwortbestand
m

termeistä muodostuva kokonaisuus

samling *termer*

TNC-päivä Tukholmassa

Tekniska nomenklaturcentralen järjesti 29.5. pidetyn vuosikokouksensa yhteydessä seminaarin ”Teknikerns ord — teknikerns ensak eller mångas angelägenhet”. Osallistujia oli TNC:n väen lisäksi runsas 30 — yritysten ja yhteisöjen edustajia, insinöörejä, kääntäjiä.

Tilaisuuden aloitti Alvar Ellegård esitelmällä erikoiskielen ja yleiskielen yhtäläisyyksistä (”Fackspråk och allmänspråk av i dag”). Olof Bager ja Margareta Westman pitivät päivän teemasta etukäteen valmistelemansa puheenvuorot, ja tilaisuuden päättänyt keskustelu polveili tekniikan kielestä Tšernobyliin ja journalisteihin, jotka tekniikan kielestä tiedottavat.

Vaikka puheenvuorot koskettelivat tuttuun tapaan tuttuja aiheita — tekniikasta tiedottamisen vaikeus,

tekniikan kielen sisäänlämpiävyys — oli seminaari silti antoisa. Ilahduttavinta oli huomata, että mahdollisuus eri alojen väliseen ajatustenvaihtoon kokosi yhteen näin suuren joukon tekniikan kielestä kiinnostuneita ihmisiä.

TNC-päivä oli myös Tekniska nomenklaturcentralenin tiedotus- ja mainostilaisuus. Osallistujat saattoivat päivän aikana tutustua TNC:hen, sen julkaisuihin ja käynnissä oleviin hankkeisiin sekä hankkia omakseen TNC:n sanastoja. ”Utuus” sanastojen joukossa oli ”TNCs Skrivregler”, neljäs painos tästä hyödyllisestä oppaasta, joka ensimmäisen kerran ilmestyi jo vuonna 1943.

TNC-päivästä kertoo tarkemmin TNC-Aktuellt 2/1986.

Marjukka Kennola

Sanastonteon salakuoppia

Tekniikan Sanastokeskus julkaisi viime vuoden lopulla minisanaston *Öljysanoja*, jossa olivat mukana pohjoismaisista kielistä suomi, ruotsi ja norja.

Pohjoismaissa on jo pitkään tehty systemaattista sanastotyötä, ja niinpä toisten tekemiin sanastoihin on opittu luottamaan ainakin kunkin maan virallisten kielten osalta. Joskus kuitenkin sattuu kömmähdyksiä, ja näin kävi meidän öljyminissämme norjan kielen osalta.

Öljysanojen norjan kielen lähteenä oli *Petrokjemisk-oljeteknologisk ordbok* (Teknologisk Forlag, Oslo 1979), jossa on norjan lisäksi mukana englanti, saksa ja ranska. Teoksen esipuheessa mainitaan, että *Rådet for teknisk terminologi* on tarkistanut käsikirjoituksen. RTT ei kuitenkaan olisi halunnut, että heitä käytetään laadun takeena, koska teoksen materiaali ei kauttaaltaan ollut luotettavaa.

TSK:ssa luotettiin sanakirjan oikeellisuuteen, ja lopputulos oli se, että öljysanojen norjankieliset termit ovat osin puutteellisia, osin virheellisiä. *Håvard Hjulstad* RTT:stä on lähettänyt meille oikeat termit, jotka näin Terminfon kautta toivottavasti tavoittavat minisanaston käyttäjät.

Samantapaisia ongelmia on esiintynyt aiemminkin pohjoismaisissa sanastoissa. Esimerkiksi Ruotsin Tekniska nomenklaturcentralenin muuten erinomaisessa sanastosarjassa on

suomenkielisten termien kohdalla ollut epätarkkuuksia ja virheitä.

Kaikki Pohjoismaat näkevät mielellään toistensa sanastoissa omakielisiä termivastineita, mutta vastaineiden luotettavuutta tulisi parantaa. Tällä sanastotyön saralla pohjoismaisessa yhteistyössä on vielä kohentamisen varaa. Kaikkien sanastojen — myös nopeuteen ja ajankohtaisuuteen pyrkivien minien — olisi hyvä käydä lausunnoilla muissa maissa, mutta usein aika ja resurssit eivät tätä salli. Sen verran jokainen sanastontekijä, TSK etunenässä, voi ryhdistäytyä, että yrittää tarkistaa lähteidensä luotettavuuden — se ei usein vaadi kuin yhden puhelinsoiton.

Tässä ovat oikeassa muodossaan ne *Öljysanoja*-minin termit, joiden norjankielisissä vastineissa oli puutteita tai virheitä. Korjauksista lämpimät kiitokset RTT:n Håvard Hjulstadille!

am

1.
maaöljy, raakaöljy; ei: vuoriöljy, ki-
viöljy

no råolje

3.
öljyvarat

no oljereserver

4.
öljyvaranto
no oljeressurser
5.
suurin mahdollinen kokonaisvaranto
no totale ressurser
8.
nestekaasu
no flytgass, flytende gass
11.
teollisuusbenssiini; ei: nafta
no spesialbensin med bestemt kokepunkt
14.
petroli
no parafin
15.
valopetroli; ei: paloöljy, lamppuöljy
no parafin
17.
moottoripetroli
no drivstoff for traktor
18.
polttoöljy
no fyringsolje
19.
dieselöljy; ei: nafta
no dieselolje, dieseldrivstoff
20.
kevyt polttoöljy
no lett fyringsolje

22.
bitumi
no bitumen

23.
asfaltti, asvaltti
no asfalt, asfaltmasse

Kielikellon kootut

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisema kielenhuollon tiedotuslehti *Kielikello* on varmasti tuttu Terminfon lukijoillekin. Kielikellon numerot 1/1978—2/1983 on nyt koottu yksiin kansiin. Kielikellon artikkelit sisältävät jokaiselle kirjoittajalle ja puhujalle hyödyllistä tietoa ja useissa on pohdittu tekniikan alaakin kiinnostavia termiongelmia. Kirjan sisällysluettelo toimii tehokkaana asiakahakemistona.

Kielikellon koottuja myyvät Valtion painatuskeskus ja kirjakaupat, ja sen hinta on 80 mk.

Energiasanaston satoa

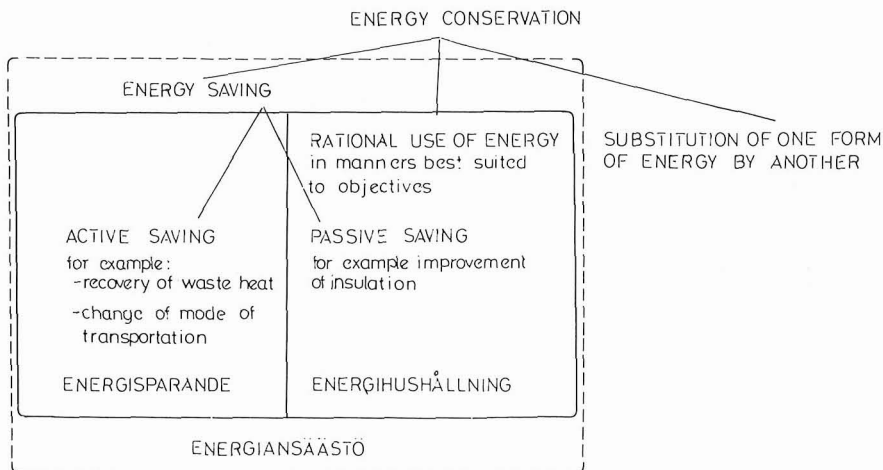
Valmisteilla oleva energiasanasto poikii jatkuvasti mielenkiintoisia termiongelmia. Yksinkertaisilta näyttävät käsitteet paisuvat äkkiä suuriksi käsitejärjestelmiksi.

Termit *energiansäästö*, *energispårande* ja *energy saving* eivät suinkaan vastaa samoja käsitteitä, vaikka äkinäisempi näin voisi luulla. Seuraavaan kaavioon on piirretty suomen, ruotsin ja englannin käsitejärjestelmät. Lähteinä on käytetty teoksia: Energiordlista, Tekniska nomenklaturcentralen, Tukholma 1984, ja Energy Terminology, the World Energy Conference, Exeter 1983.

Englannin järjestelmä on piirretty hierarkkisen käsitejärjestelmän esitystavan mukaan diagonaaliviivoin.

Ruotsin ja suomen käsitteet ovat laaticoissa, suomi alinna. Kaaviosta näemme, että englannin käsitteen *energy saving* alakäsite *active saving* kattaa saman alueen kuin ruotsin *energispårande* ja suomen *energiansäästö*. *Passive saving* vastaa ruotsin käsitettä *energihushållning* ja osaa suomen käsitteen *energian järkevä käyttö* alasta.

Tällaisten käsitteiden määrittelemine tarkasti ja yksiselitteisesti on vaikeaa, koska ne ovat osa tämän ajan energiapolitiista keskustelua kaikissa länsimaissa, niihin liittyy poliittista väriä ja arvoarvostelmia. Kun tunteet ovat mukana keskustelussa, termeistä tulee helposti aseita, joilla vastustaja pyritään leimaamaan ja

hänen käsityksensä asettamaan kyseenalaiseksi.

Pohdinnan jälkeen energiasanastoryhmä muutti kaaviota suomen osalta niin, että *energiansäätö* kattaa saman alueen kuin ruotsin *energisparrande* ja *energiushällning* yhteensä.

Termi *energian järkevä käyttö* jätettiin pois kokonaan, ja näin englannin käsitteelle *substitution of one form of energy by another* ei ole suomessa termivastinetta lainkaan.

am

Voi meitä raukkoja!

Termineuvontaan tulevat kysymykset ovat lähes poikkeuksetta hyvin hankalia selvittää, mutta onneksi lähes poikkeuksetta myös täysin asiallisia. Joskus meille kuitenkin tulee soittoja, joissa kysyjä luulee, että meidän tehtävämme on auttaa sanaristikon tai vedonlyönnin ratkaisemisessa.

Hiljattain termineuvonnasta kysyttiin, mitä on suomeksi *talofa*. Kysyjällä ei ollut minkäänlaista kontekstia sanalle, ei tietoa, minkä alan sanasta oli kyse ja jopa kieli oli vähän epävarma — todennäköisesti samoaa.

Ensimmäinen ajatus oli: eihän tuon selvittämistä kannata edes yrittää. Kysymys jäi kuitenkin kaivertamaan mieltä, ja niinpä soitin Helsingin yliopiston Aasian ja Afrikan kielten laitokselle. Laitoksen amanuessi Harry Halén oli kovin ystävällinen ja

soitti vastauksen seuraavana päivänä. Samoaa-englanti-sanakirjasta ei löytynyt sanaa *talofa*, mutta kylläkin pitkällä a:lla *taalofa*, joka on huu-dahdus ja tarkoittaa lähinnä ”voi raukka”, ”voi kurja”.

Soitin takaisin kysyjälle, joka ei missään vaiheessa kertonut sukunimeään tai työpaikkaansa. Nyt hän kuitenkin paljasti, että kyseessä oli ystävien keskeinen arvausleikki. Joku oli lukenut kirjan, jossa tämä mystinen sana esiintyi, ja koska kysyjä oli liian laiska lukeakseen kokonaisen romaanin, hän päätti vaivata Tekniikan Sanastokeskusta.

Tämän kaltaiset termiongelmät ovat joskus hauskoja selvittää, mutta ei tietenkään ole tarkoitus, että niillä tukitaan muutenkin ylikuormitettu termineuvonta.

am

Sammandrag

Terminologicentralens termrådgivning omorganiseras. I samband med detta får rådgivningen ett nytt namn, *termtjänst*. Det gamla rådgivningsnumret, (90) 179 161, betjänar fortfarande enligt känt mönster och på det numret ges *gratis betjäning* åt alla. För terminologicentralens *medlemssamfund* tas ett nytt nummer i användning, (90) 637 033.

Det gamla numret, *gröna linjen*, svarar i fortsättningen på termfrågor 9—11 och det nya medlemsnumret, *röda linjen*, 10—14. I andra än termfrågor betjänar numret (90) 669 529, *vita linjen*, 8—16.15.

Röda linjen, som alltså är gratis för medlemssamfundet, kommer i experimentsyfte också att ta emot *avgiftsbelagda frågor* av andra. Avgiften för en fråga vars söktid är kort, under 15 minuter, är 50 mk och avgiften för andra frågor 350 mk/h. För *snabbsökning* (som utförs omedelbart före tidigare inkomna frågor) uppbärs ett tillägg på 50 mk för en kort sökning och 300 mk för en lång sökning. (s. 1)

Terminologicentralens telefonrådgivning, dvs *termtjänst*, är redan 10 år gammal och har befast sin ställning som en viktig del av den allmänna informationsåtervinningen. *Elisa Stenvall* som har varit med "från början" har skrivit en kort historik. (s. 4)

Vi på terminologicentralen blir ofta mer eller mindre argstint tillfrågade om vad vi sysslar med när vi *inte* tar emot termfrågor. Vad vi bl.a. gör när vi inte "bryr oss om" att svara i telefonen ger vi ett svar på i form av *tio termfrågor*. (s. 6)

En ny miniordlista, *Kärntekniska ord*, har utkommit. Ordlistan baserar sig på det material som ingick i Terminfo 1/86 men är mera omfattande. (s. 7)

Direktvalsnummer, abonnentnummer och *utlandsprefix* är några av de termer som ingår i artikeln om telefonnummer, som upptar nummertermer på sju språk. (s. 8)

Terminologiordlistan har utkommit. Ordlistan upptar 85 centrala termer inom terminologin med definitioner, anmärkningar och förtydligande exempel. Terminologiordlistan är avsedd att utgöra ett hjälpmedel speciellt inom praktiskt ordlistearbete. (s. 13)

I miniordlistan *Oljeord* som utkom 1985 ingick även norska termer. *Håvard Hjulstad* från vår systerorganisation i Norge, *Rådet for teknisk terminologi (RTT)*, har vänligen uppmärksamgjort oss på vissa fel och brister angående de norska termerna. (s. 16)

I samband med utarbetandet av *energiordlistan* dyker det hela tiden upp intressanta termproblem. Termerna *fi energiansästä*, sv *energisparande* och en *energy saving* motsvarar inte alls samma begrepp även om man först skulle tro det. (s. 18)

Vi försöker oss på *allt* vi blir tillfrågade om, brukar vi säga. När vi så fick en fråga om vad *talofa* betyder fick vi ta skeden i vacker hand. Med frågan följde ingen annan information än att det troligen är fråga om ett samoanskt ord. Den riktiga formen visade sig vara *taalofa*, vilket på svenska betyder ungefär "Stackars dig!" eller "Du ömkansvärde!". (s. 19)

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS ry CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI rf

Perustettu 1974.

Jäseninä aatteellisia yhdistyksiä, teollisuus- ja liikelaitoksia, valtion virastoja.

Toimii yhteistyössä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kanssa.

Toimisto ja kirjasto:

Liisankatu 16 D, 1. krs, 00170 Helsinki

Termineuvonta puh. (90) 179 161 klo 9.00—11.00

Jäsenpalvelu puh. (90) 637 033 klo 10—14

Avoinna klo 8.00—16.15 (kesäisin 8.00—15.15)

TSK:n ensisijaisena tehtävänä on saada aikaan suomen- ja ruotsinkielisiä tekniikan eri alojen sanastoja.

Sanastotyön päämuotoja ovat osallistuminen termityötä tekevien ryhmien työskentelyyn, lausuntojen antaminen, tarkistus ja neuvonta.

Noin 1600 niteen kirjasto sisältää tekniikan ja lähialojen sanastoja, käsi-kirjoituksia, yritysten ja laitosten sanastoja sekä ISON ja GOSTin sanastandardit.

Kirjastossa pidetään tiedostoa suomen ja ruotsin kieltä sisältävistä tekniikan ja lähialojen sanastoista ja sanastohankkeista, ja näistä tiedoista julkaistaan kahden vuoden välein luettelo Tekniikan sanastoja. Tarpeen mukaan tehdään myös erikoisalojen sanastoluetteloita.

TSK:n toimintamuotoja:

— osallistuminen sanastotyöhön	— termityön kurssit
— termineuvonta	— tiedotuslehti
— kirjasto	— termipankki
— sanasto- ja sanastohanke-tiedostot	— kielentarkistusapu

ISSN 0 385-7517